

A képzelet pedagógiája

A Nevelj jedit! A képzelet pedagógiája című kötet egy olyan sorozat része, amely a fantasy és sci-fi univerzumok elemzésén keresztül mutatja be társadalmi jelenségek működését. A sorozat első kötete (A sci-fi politológiája) a kitalált világok politikai folyamatait vette górcső alá, a második rész (Fantasztikus világok) látóköre tágabb volt, és a kitalált politikai rendszerek elemzésén túl számos más társadalmi jelenség működését mutatta be. A Nevelj jedit! továbbhalad az előző kötetek által kijelölt úton, ezúttal a művekben megjelenő pedagógiai nézetek és gyakorlatok elemzésére vállalkozik.

A kötet szerzői a tömegkultúra alkotásaiban (pl. *Star Wars*, *Star Trek*, *Trónok harca*, *Harry Potter*, *Így neveld a sárkányodat*) megjelenő pedagógiai vonatkozásokat vizsgálják. Sokféle fantasy és sci-fi áll az elemzések középpontjában, a legnagyobb figyelmet Harry Potter univerzuma kapja, melyben a cselekmény jelentős része egy varázslóiskola falain belül játszódik. Az egyik tanulmány arra mutat rá, hogy a Harry Potter varázslótársadalmi milyen ellentmondásokkal terhelt, és ezek hogyan tükröződnek a varázslóiskola működésében. Vélhetően sok olvasó eljátszott már azzal a gondolattal, hogy mennyire jó lenne a Roxfortban tanulni, egy másik fejezetben a szerzők felhívják a figyelmet arra is, hogy a varázslóiskola az alkalmazott módszerek tekintetében nem tér el sokban az általunk ismert iskoláktól. Ezt támasztja alá az elemzés is, ami az intézményben jelen lévő iskolai zaklatás jellemzőit ismerteti.

A *Harry Potter* világán túl számos más alkotást és sokféle pedagógiai jelenséget elemznek a szerzők. A *Star Trek* világában ismert vizsgahelyzet elemzése például rávilágít azokra a pedagógiai dilemmákra, amelyek a pedagógiai értékkel kapcsolatban merülhetnek fel. Az *X-Men* mutánsainak alapított speciális iskola működésén keresztül az olvasó mélyebben

megismerkedhet a szegregáció, az esélyegyenlőség és a tehetség fogalmával.

A napjainkban aktuális jelenségek mellett megjelenik a neveléstörténeti párhuzamok keresése is. Például a *Star Wars* és a *Trónok harca* univerzumában élő harcosok képzése sok hasonlóságot mutat a középkori európai lovagok és a japán samurájok nevelésével. A *Csillagközi invázió* és a *Végjáték* sci-fi világainak nevelési elvei a spártai neveléssel rokoníthatók. Az elemzés kitér arra is, hogy a reformpedagógiai mozgalomnak köszönhetően ma már egészen másként gondolkodunk arról, hogyan lehet a tanulókat felkészíteni a rájuk váró kihívásokra.

A kötet tanulmányainak többsége a kiválasztott alkotásokban megjelenő pedagógiai jelenségek azonosítására, a mindennapokkal való párhuzam kiemelésére koncentrálnak, melyeken keresztül az olvasót kívánják közelebb hozni a pedagógiai jelenségvilághoz. Azonban az utolsó két fejezet kissé eltér ettől a vonaltól, ezekkel a szerzők célja inkább a problémafelvetés és az olvasó elgondolkodtatása. Az első esetben Stephen King *Az* című regényének filmadaptációját elemzi a szerző az iskolai zaklatás szempontjából. A fejezet nemcsak a fantasy és a valóság közötti hasonlóságokra mutat rá, hanem ismerteti néhány megoldási javaslatot is. A szerző a megoldási lehetőségek esetében nem foglal

egyértelműen állást, hogy mely módszereket tartaná eredményesnek. Elemzése sokkal inkább vitaindító, felhívja a figyelmet a problémára és a megoldáshoz szükséges gondolkodásra sarkall. A másik tanulmány az Így nevelj a sárkányodat világán keresztül mutatja be a pedagógiai kultúra váltásának lehetőségeit és nehézségeit. Különösen hasznos olvasmány lehet ez a fejezet mindazoknak, akik rendre rácsodálkoznak arra, hogy habár tudjuk, mit kellene másként csinálni az oktatásban, a gyakorlatban kevés elmozdulás tapasztalható a kívánt irányba.

A tanulmánykötetben szereplő elemzések többféle célt szolgálnak. Egyrészt az elemzett alkotások alkalmat adnak az olvasó számára, hogy letisztult, a valóság komplexitását kevésbé hordozó képzeletbeli világok működésén keresztül értse meg a pedagógiai jelenségek működését. Ez egyúttal lehetővé teszi azt is, hogy a sokszor kényes témákat (pl. előítéletesség, iskolai zaklatás) a valódi hús-vér példák helyett az ismert képzeletbeli világok párhuzamain keresztül mutassák be. Különösen a tanárképzés korai szakaszában vagy a pedagógiai szakos hallgatók képzésében forgatható ilyen célokkal a kötet, de a középiskolai pedagógiaképzésben is hasznos lehet. A tanulmányaik kezdetén járó hallgatóknak sok új fogalommal kell megismerkedniük, a kötetben szereplő elemzések segíthetnek abban, hogy a diákok könnyebben vegyék ezt az akadályt, felkészüljenek a szakszövegek olvasására, a pedagógiai jelenségek komplex működésének megértésére.

Napjainkban a tanulók jellemzőivel kapcsolatban gyakran jelenik meg az a gondolat, hogy jelentős generációs különbségekkel kell az iskolának számolnia. Ha ilyen szempontból nézzük a kötetet, akkor hídként is tekinthetünk rá, ami az egyetemi képzésben tanuló diákok és oktatóik közötti távolság áthidalását segíti. Egyrészt a fejezetek jó példával szolgálnak arra, hogyan lehet olyan példákon keresztül szemléltetni a különböző pedagógiai jelenségeket, amelyek közel állnak a hallgatók előzetes tudásához és

érdeklődésükhöz. Másrészt jó inspirációs forrás szemináriumai dolgozatok témáinak meghatározásához. Például dolgozat témája lehet hasonló elemzések készítése, a művekben megjelenő pedagógiai elvek történeti előképeinek vagy aktuális kérdéseinek azonosítása. Ehhez kifogyhatatlan munícióként állnak rendelkezésre könyvek, filmek és sorozatok.

Nagyon fontos az a szemléletmód is, amit a könyv közvetít: a hallgatók képzetében a tudás alkalmazására szükséges fektetni a hangsúlyt. Nem elegendő a szakmai ismereteket megjegyezni, memorizálni, majd előhívni, hanem a megértésre és az alkalmazásra kell törekedni. A kötet fejezetei példával szolgálnak arra, hogy ez pontosan mit jelent. Nemcsak a jelenségek definícióját, típusait és jellemzőit kell a hallgatóknak ismerni, hanem képesnek kell lenniük a jelenségek felismerésére, a mindennapokban való megjelenési formáik azonosítására.

A könyv erőssége egyúttal a gyengesége is: a tömegkultúra alkotásain keresztül mutatja be a pedagógiai jelenségek világát. Habár gyakran élünk azzal az előfelvetéssel, hogy mindenki ismeri ezeket az alkotásokat, a valóság nem feltétlenül egyezik ezzel. Azok az olvasók, akik nem ismerik az egyes fejezetekben tárgyalt műveket, könnyen elveszhetnek az elemzésekben. Mindegyik fejezet kiter az elemzett alkotások ismertetésére, azonban ez nem feltétlenül elegendő ahhoz, hogy az olvasó átérezze azt az üzenetet, amit a filmek audiovizuális eszközökkel adnak át. Emellett az egyes univerzumok számos főszereplővel és sajátos társadalommal rendelkeznek, mely utóbbit saját névvel bíró társadalmi csoportok (pl. mugli, jedi, sith, mester) és intézmények (pl. Mágiaügyi Minisztérium, Csillagflotta) népesítik be. Ezért az elemzett műveket nem ismerő olvasó számára mindenképpen ajánlott, hogy mielőtt belevágna az elemzések elolvasásába, először ismerje meg az eredeti alkotásokat.

Végezetül arra érdemes kitérni, hogy kik forgathatják nagy haszonnal a könyvet. Elsőként ajánlom minden olyan laikus

olvasónak, valamint a bemutatott univerzumok rajongóinak, akik a pedagógia világával szeretnének jobban megismerkedni. Az egyes fejezetek a művek hosszabb-rövidebb bemutatását követően vezetik át az olvasót az elemzett pedagógiai jelenségekre, így a nevelés-oktatás világával ismerkedők számára is követhetők a fejtegetések. Utaltam már rá, hogy főként egyetemi hallgatóknak ajánlom a könyvet, különösen a tanárképzésben résztvevőknek lehet hasznos olvasmány. Ajánlom minden tanárnak, egyetemi oktatónak is jó példaként, ami megmutatja, hogyan lehet

megtalálni a diákokkal a közös hangot, miként lehet a tudomány és a képzelet, ezen keresztül a tudomány és a mindennapok világát közelíteni egymáshoz.

Nagy Ádám (2018, szerk.). *Nevelj jedit! – A képzelet pedagógiája*. Budapest: Athenaeum Kiadó.

Dancs Katinka

SZTE Neveléstudományi Intézet